

บทที่ 3

ทฤษฎี และงานวิจัย ที่เกี่ยวข้อง

3.1 ทฤษฎีปริมาณเงินในรูปแบบการถือเงินสด

ตามแนวความคิดของนักเศรษฐศาสตร์สำนักเคนบริดจ์ เกี่ยวกับทฤษฎีปริมาณเงินในรูปแบบการถือเงินสด (Cash-balance Approach) นั้น วเรศ อุปปาดิก (2541) ความต้องการถือเงินสดจะมีความสัมพันธ์ในทางตรงข้ามกับอัตราดอกเบี้ย ซึ่งจะส่งผลถึงการออม กล่าวคือ ถ้าอัตราดอกเบี้ยสูงการออมก็จะเพิ่มขึ้น การที่ประชาชนยินดีจะถือเงินสด โดยไม่ได้ผลตอบแทนนั้น เพราะเงินมีอรรถประโยชน์ในตัวของมันเอง เนื่องจากเงินนั้น ทำให้คนมีอำนาจที่จะจับจ่ายใช้สอยได้ทันที เงินจึงให้บริการของความสะดวกแก่ผู้ถือ ยิ่งกว่านั้นการเป็นเจ้าของเงินยังสามารถซื้อของได้ในเงื่อนไขที่ได้เปรียบถ้าหากมีโอกาส และยังทำให้สามารถเตรียมพร้อมกับเหตุการณ์ในอนาคตที่ไม่แน่นอนอีกด้วย นอกจากนี้ความต้องการถือเงินยังขึ้นอยู่กับ ความมั่งคั่ง (มูลค่าทรัพย์สิน) รายได้ ค่าเสียโอกาส ตลอดจนปัจจัยอื่นๆ ดังเช่น อุปนิสัยของบุคคล ระบบการจ่ายเงินชดเชยของสังคม และความหนาแน่นของประชากร เป็นต้น ซึ่งสามารถแสดงฟังก์ชันของความต้องการถือเงินได้ดังนี้

$$M_d = f(W, PY, i, r_k, r_c, U, X)$$

โดย

M_d	หมายถึง	ความต้องการถือเงินสด
W	หมายถึง	ความมั่งคั่ง (มูลค่าทรัพย์สิน)
PY	หมายถึง	รายได้ที่เป็นตัวเงิน
i	หมายถึง	อัตราดอกเบี้ย
r_k	หมายถึง	ผลตอบแทนจากเครื่องมือประเภททุน
r_c	หมายถึง	ผลตอบแทนของสินค้าอุปโภคบริโภคทางถาวร
U	หมายถึง	อรรถประโยชน์ของเงิน
X	หมายถึง	ปัจจัยอื่นๆ เช่น อุปนิสัยใจคอของบุคคล ความสะดวกรวดเร็วของการสื่อสารคมนาคม

ความหนาแน่นของประชากร และระบบการ จ่ายเงินชดเชยทางสังคม เป็นต้น

ความต้องการถือเงิน (M_d) มีความสัมพันธ์กับ W และ PY ในเชิงบวก และมีความสัมพันธ์กับ i, r_k, r_c ในเชิงลบ ดังนั้น ความต้องการปริมาณเงินส่วนหนึ่งขึ้นอยู่กับขนาดโดยเปรียบเทียบของสินทรัพย์ที่ไม่ใช่เงิน นั่นคือ ถ้าหากว่าปริมาณเงินเปลี่ยนแปลงไป ระดับราคาของสินค้าจะเปลี่ยนแปลงไปมากกว่าหรือน้อยกว่าการเปลี่ยนแปลงของปริมาณเงินก็ได้ ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับผลตอบแทนของสินทรัพย์ที่มีเงินเป็นสำคัญ

3.2 แนวคิดเกี่ยวกับอุปสงค์เงินตราของเคนส์

สุทธิลักษณ์ สนธิ (2544: 4) ในทฤษฎีของเคนส์ เงินนอกจากจะมีบทบาทในฐานะที่เป็นสื่อกลางในการแลกเปลี่ยนแล้วยังมีบทบาทที่สำคัญในฐานะเป็นคลังในการสะสมมูลค่า (Store of Value หรือ Store of Wealth) ด้วย แนวคิดเริ่มต้นจากคำถามว่าทำไมบุคคลจึงต้องถือเงินในจำนวนที่มากกว่าที่ตนเองต้องการใช้จ่ายในธุรกรรมต่างๆ และใช้จ่ายในยามฉุกเฉิน ทั้งที่การถือเงินไม่ให้เกิดผลตอบแทนใดก็ตาม ในขณะที่การถือหลักทรัพย์จะให้ผลตอบแทนในรูปของดอกเบี้ย เคนส์กล่าวว่าคุณคนจะมองเงินเหมือนเป็นหลักทรัพย์ประเภทหนึ่งในหลักทรัพย์หลายประเภทที่จะถือ ดังนั้น บุคคลจะต้องจัดสรรการถือครองระหว่างเงินและหลักทรัพย์ประเภทอื่นๆ ซึ่งเคนส์เรียกหลักทรัพย์เหล่านั้นว่า พันธบัตร (Bond) ความต้องการถือเงินในฐานะเป็นคลังในการสะสมมูลค่ามีชื่อเรียกอีกชื่อหนึ่งว่าความต้องการถือเงินเพื่อเก็งกำไร (Speculative Demand for Money) ปัจจัยที่สำคัญที่เคนส์เชื่อว่าเป็นตัวกำหนดสัดส่วนของการถือครองระหว่างเงินและพันธบัตร คือ อัตราดอกเบี้ยหรืออัตราผลตอบแทนจากการถือพันธบัตร ณ ระดับอัตราดอกเบี้ยสูง รายรับสูงมากแล้ว บุคคลจะคาดว่าอัตราดอกเบี้ยในอนาคตมีแนวโน้มที่จะลดลง การลดลงของอัตราดอกเบี้ยจะทำให้ราคาของพันธบัตรสูงขึ้น ทำให้เกิดกำไรจากการถือพันธบัตร ดังนั้นบุคคลจะมีความต้องการถือพันธบัตรมากกว่าการถือเงินในทางตรงกันข้าม ณ ระดับอัตราดอกเบี้ยต่ำ รายรับจากอัตราดอกเบี้ยมีระดับต่ำมากแล้ว บุคคลจะคาดว่าอัตราดอกเบี้ยในอนาคตมีแนวโน้มที่จะสูงขึ้น การสูงขึ้นของอัตราดอกเบี้ยจะทำให้ราคาของพันธบัตรลดลง ทำให้เกิดการขาดทุนจากการถือพันธบัตร ดังนั้นบุคคลจะมีความต้องการถือเงินมากกว่าการถือพันธบัตร สรุปได้ว่าอัตราดอกเบี้ยและความต้องการถือเงินเพื่อการเก็งกำไรจะมีความสัมพันธ์ในเชิงผกผันกัน

ณ ระดับอัตราดอกเบี้ยที่สูงมาก ราคาของพันธบัตรจะต่ำมาก ราคาพันธบัตรจะไม่มีทางที่จะลดลงต่ำไปกว่านี้ได้อีก ดังนั้นถ้าหากบุคคลรับซื้อพันธบัตรไว้ในอนาคตเมื่อระดับอัตราดอกเบี้ยลดลง ราคาพันธบัตรจะสูงขึ้น ทำให้ได้กำไรจากการถือพันธบัตร

3.3 ความพอใจในสภาพคล่อง (The Liquidity Preference Approach)

สุทธิลักษณ์ สนธิ (2544: 4) ได้กล่าวถึงแนวคิดความพอใจในสภาพคล่องของจอห์น เมเนาต เคนส์ (John Maynard Keynes) ซึ่งกล่าวถึงความต้องการถือเงินของหน่วยเศรษฐกิจต่างๆ ว่า มีความต้องการเงินอยู่ 3 ลักษณะ คือ

ลักษณะแรก ต้องการถือเงินไว้ใช้จ่ายประจำวัน (Transaction Motive) ทางด้านประชาชน หรือ ผู้บริโภคจะถือเงินประเภทนี้มากหรือน้อยขึ้นอยู่กับรายได้และระยะเวลาที่จ่ายเงินงวดใหม่ กล่าวคือ ถ้าประชาชนมีรายได้มากและระยะเวลาจ่ายเงินแต่ละงวดห่างกันมาก ปริมาณเงินที่ต้องการถือไว้ใช้จ่ายประจำ เช่น ค่าอาหาร ค่าเดินทาง ค่าพักผ่อน และอื่นๆ ก็จะมีมาก เพราะเมื่อรายได้มากแล้ว ความต้องการในการซื้อสินค้าหรือบริการก็ย่อมมากขึ้นด้วย ในทำนองเดียวกัน หน่วยธุรกิจจะเก็บเงินไว้ใช้จ่ายประจำวันมากหรือน้อยขึ้นอยู่กับขนาดและปริมาณการซื้อขายของหน่วยธุรกิจนั้น

ลักษณะที่ 2 ต้องการถือเงินไว้ใช้จ่ายยามฉุกเฉิน (Precautionary Motive) การถือเงินประเภทนี้จะมากหรือน้อยขึ้นอยู่กับรายได้ สภาพแวดล้อม ตลอดจนโอกาสที่จะพึงบริการทางสังคม และรัฐบาล กล่าวคือ ผู้ที่มีรายได้สูงหรือมีความวิตกกังวลเกี่ยวกับอนาคตของตนมากก็จะเก็บเงินประเภทนี้ไว้มาก

ลักษณะที่ 3 ต้องการถือเงินไว้เพื่อเก็งกำไร (Speculative Motive) การถือเงินประเภทนี้มากหรือน้อยขึ้นอยู่กับอัตราดอกเบี้ยในปัจจุบันและการคาดคะเนการเปลี่ยนแปลงอัตราดอกเบี้ยในอนาคต เช่น ถ้าประชาชนคาดว่าอัตราดอกเบี้ยจะสูงขึ้นในอนาคตเขาจะถือเงินไว้เป็นจำนวนมากเพื่อรอซื้อหลักทรัพย์เมื่อดอกเบี้ยสูงขึ้นไปอีก โดยหวังจะหากำไรจากการขายหลักทรัพย์ เมื่ออัตราดอกเบี้ยลดลง กรณีตรงกันข้าม ประชาชนคาดว่าอัตราดอกเบี้ยในอนาคตจะต่ำกว่าปัจจุบัน เขาจะพยายามปล่อยเงินออกไปโดยการซื้อหลักทรัพย์ต่างๆ (ถือเงินสดไว้ให้น้อย) เพื่อหวังกำไรจากการขายหลักทรัพย์เมื่ออัตราดอกเบี้ยลดลงต่อไปอีก ดังนั้นในประเทศที่มีตลาดซื้อขายหลักทรัพย์เจริญก้าวหน้ามาก ประชาชนจำนวนหนึ่งจะหารายได้จากการเก็งกำไรจากการขึ้นลงของราคาหลักทรัพย์ที่มีสภาพคล่องสูง

3.4 ความสัมพันธ์ระหว่างรายได้ ค่าใช้จ่ายเพื่อการบริโภค และการออม

ปัจจัยที่กำหนดการบริโภคมีอยู่มากมาย แต่ปัจจัยที่สำคัญที่สุด คือ รายได้ โดยเฉพาะอย่างยิ่งรายได้ที่ใช้จ่ายได้ (Disposable Income) ความสัมพันธ์ระหว่างการบริโภคและรายได้ เรียกว่าฟังก์ชันการบริโภค อธิบายความสัมพันธ์ระหว่างการบริโภคและรายได้ โดยมีข้อสมมติว่า ปัจจัยที่กำหนดการบริโภคอยู่คงที่ เขียนเป็นสมการฟังก์ชันได้ดังนี้

$$\begin{aligned}
 C &= f(Y_d) \\
 C &= \text{ค่าใช้จ่ายเพื่อการบริโภค} \\
 Y_d &= \text{รายได้ที่ใช้จ่ายได้}
 \end{aligned}$$

ความสัมพันธ์ระหว่างการบริโภคและรายได้เป็นความสัมพันธ์โดยตรง โดยเมื่อระดับรายได้สูงขึ้น การบริโภคจะมากขึ้น และเมื่อระดับรายได้ลดลง การบริโภคก็จะลดลงด้วย โดยรายได้ที่ใช้จ่ายจริง (Y_d) เท่ากับค่าใช้จ่ายเพื่อการบริโภคและเงินออม เขียนสมการได้ดังนี้

$$Y_d = C + S$$

ดังนั้น การศึกษาเกี่ยวกับการบริโภคจึงมีผลทำให้ได้ศึกษาการออมโดยทางอ้อม เมื่อการบริโภคเป็นฟังก์ชันของรายได้ การออมก็เป็นฟังก์ชันของรายได้เช่นกัน เขียนสมการได้ดังนี้

$$S = f(Y_d)$$

ความสัมพันธ์ระหว่างการออมและรายได้ก็เช่นเดียวกับการบริโภค นั่นคือ ระดับการออมย่อมแปรผันโดยตรงกับระดับรายได้ที่ใช้จ่ายได้ (สุรเกียรติ์ บุญนาท และวันรักษ์ มิ่งมณีนาทิน, 2535: 59)

3.5 ผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

เดือนจิต สารีบุตร (2529) ได้ทำการศึกษายุทธศาสตร์ของสหกรณ์ออมทรัพย์ในการส่งเสริมการออมของสมาชิก: ศึกษาเฉพาะกรณีสหกรณ์ออมทรัพย์นครราชสีมา จำกัด พบว่าสมาชิกส่วนใหญ่ขาดความรู้ความเข้าใจในหลักและวิธีการสหกรณ์ออมทรัพย์ในระดับที่ควรจะเป็น โดยเฉพาะอย่างยิ่งสมาชิกยังไม่รู้และไม่เข้าใจถึงอำนาจหน้าที่การตัดสินใจเกี่ยวกับผลประโยชน์ของตนเอง สมาชิกร้อยละ 72.45 ส่งเงินออมต่อสหกรณ์ในรูปเงินสะสมค่าหุ้นรายเดือนตามเกณฑ์ที่สหกรณ์กำหนด และร้อยละ 27.46 ส่งเงินออมได้สูงกว่าเกณฑ์ดังกล่าว สมาชิกส่วนใหญ่เห็นว่าหากสหกรณ์มีมาตรการส่งเสริมการออมที่เหมาะสมจะสามารถออมเงินในสหกรณ์ได้สูงกว่าเกณฑ์ที่กำหนด สมาชิกส่วนใหญ่ไม่ทราบว่าสหกรณ์มีบริการรับฝากเงินและไม่มีบริการส่งเสริมการฝากเงินของสมาชิกสหกรณ์ สหกรณ์มีบทบาทในระดับปานกลางในการส่งเสริมการออมของสมาชิกในรูปของเงินสะสมค่าหุ้นรายเดือน บทบาทที่เป็นจริงของสหกรณ์ออมทรัพย์ในการส่งเสริมการออมไม่แตกต่างจากบทบาทที่สมาชิกคาดหวังแต่สมาชิกสหกรณ์ส่วนใหญ่มีศักยภาพในการออมสูงกว่าระดับการออมในสหกรณ์

ทองคำ ศรีสวัสดิ์ (2544) ได้ทำการศึกษาปัจจัยที่มีผลกระทบต่อการออมของสมาชิก สหกรณ์เครดิตยูเนียนพระหฤทัยเชียงใหม่ จำกัด พบว่า อายุ ความรู้ความเข้าใจในจิตตารมณ์ และ ผลตอบแทนที่ได้รับจากสหกรณ์ มีผลกระทบต่อการออมของสมาชิกในเชิงสำหรับค่าใช้จ่ายในการบริโภค มีผลกระทบต่อการออมของสมาชิกในเชิงลบ สมาชิกส่วนใหญ่จะเข้าร่วมประชุมใหญ่ ประจำปี แต่ไม่เคยแสดงความคิดเห็นในที่ประชุมเลย ความรู้ความเข้าใจในหลัก วิธีการสหกรณ์ จิตตารมณ์อยู่ในระดับดี ส่วนความรู้ความเข้าใจในสวัสดิการของสหกรณ์เครดิตยูเนียนพระหฤทัย เชียงใหม่ จำกัด อยู่ในระดับน้อย ปัญหาและอุปสรรคในการส่งเสริมการออมของสมาชิกสหกรณ์ พบว่าสมาชิกร้อยละ 56 ไม่ใช้บริการเงินฝากกับสหกรณ์เนื่องจากไม่สะดวกในการฝาก-ถอน และ เห็นว่า การส่งเสริมการออมทรัพย์สหกรณ์ควรแจกเอกสารเผยแพร่เพื่อดึงดูดความสนใจของ สมาชิกและจัดสัปดาห์การออมทรัพย์ทุกปี นอกจากนี้สมาชิกเห็นว่าอยากให้สหกรณ์ปรับให้อัตรา ดอกเบี้ยตามที่สมาชิกพอใจ คือ สูงกว่าดอกเบี้ยของธนาคารพาณิชย์

เบญจมาศ ตากัน (2540) ได้ทำการศึกษาปัจจัยที่มีผลกระทบต่อการออมของครอบครัว สมาชิก สหกรณ์ออมทรัพย์ครูลำปาง จำกัด ปี 2538 พบว่า รายได้ถาวร สินทรัพย์และระยะเวลาใน การเป็นครอบครัวมีความสัมพันธ์ในทางบวกอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติกับการออม ส่วนปัจจัยอื่นๆ เช่น รายได้ชั่วคราว ค่าใช้จ่ายในการบริโภคสินค้าคงทน ค่าใช้จ่ายในการบริโภค สินค้าไม่คงทน หนี้สิน จำนวนสมาชิกในครอบครัวไม่มีความสัมพันธ์ทางสถิติกับการออม วิธีการ สภาพปัญหา และอุปสรรคในการส่งเสริมการออม พบว่าสหกรณ์มีการส่งเสริมการออมของสมาชิกคือให้สมาชิก ส่งเงินสะสมค่าหุ้นรายเดือนตามหลักเกณฑ์ที่สหกรณ์กำหนด และส่งเสริมให้สมาชิกที่มีฐานะทาง เศรษฐกิจมาใช้บริการฝากเงินกับสหกรณ์โดยให้อัตราดอกเบี้ยที่สูงกว่าธนาคารพาณิชย์ทั่วไป สาเหตุที่สมาชิกฝากเงินในสหกรณ์ พบว่าสมาชิกส่วนใหญ่พอใจในบริการและพอใจในอัตราดอกเบี้ยที่ได้รับ และสาเหตุที่สมาชิกไม่ฝากเงินในสหกรณ์ พบว่าสมาชิกไม่มีเงินพอที่จะฝากและไม่ สะดวกอยู่ไกลจากสหกรณ์ สำหรับความคิดเห็นในการส่งเสริมการออม สมาชิกส่วนใหญ่มีความ เห็นว่าควรปรับปรุงบริการเงินฝากให้สะดวกรวดเร็ว เมื่อสหกรณ์มีการปรับปรุงบริการเงินฝากแล้ว สมาชิกจะฝากเงินในสหกรณ์เฉลี่ยเดือนละ 1,425.82 บาท ความคิดเห็นในการปรับปรุงดำเนินงาน ทั่วไปสมาชิกส่วนใหญ่ให้ความคิดเห็นในการปรับปรุงการให้สวัสดิการแก่สมาชิก การบริการเงินกู้ และประชาสัมพันธ์

ปองทิพย์ หอมไชยแก้ว (2542) ได้ทำการศึกษาผลกระทบของวิกฤตเศรษฐกิจที่มี ต่อสหกรณ์ออมทรัพย์ของผู้มีรายได้ประจำ พบว่าผลกระทบที่ได้รับจากภาวะวิกฤตเศรษฐกิจ ไม่รุนแรงจนทำให้สมาชิกได้รับความเดือดร้อนในการใช้บริการของสหกรณ์ ฝ่ายจัดการและ ฝ่ายบริหารของ สหกรณ์สามารถแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้นได้ แต่อย่างไรก็ตามสมาชิกของสหกรณ์

ออมทรัพย์ของเอกชนได้รับผลกระทบจากภาวะวิกฤตเศรษฐกิจที่รุนแรงกว่าสมาชิกสหกรณ์
ออมทรัพย์ในส่วนราชการและในรัฐวิสาหกิจ ในความเห็นของสมาชิก ผู้จัดการสหกรณ์และ
คณะกรรมการดำเนินการสรุปได้ว่าผลกระทบจากภาวะวิกฤตเศรษฐกิจในปี 2540 ที่มีต่อสหกรณ์
ออมทรัพย์มิได้ก่อให้เกิดปัญหารุนแรงต่อการดำเนินธุรกิจของสหกรณ์มากนักแต่เมื่อวิเคราะห์อัตรา
ส่วนทางการเงินและจัดทำเป็นดัชนีรวมแสดงฐานะทางเศรษฐกิจและผลการดำเนินงานของ
สหกรณ์ และนำมาเปรียบเทียบกับดัชนีค่าใช้จ่ายต่อรายได้ ทำให้ทราบว่า ภาวะวิกฤตเศรษฐกิจ
ปี 2540 มีผลกระทบต่อสหกรณ์ ออมทรัพย์ในระดับหนึ่งคือ เริ่มศึกษาตั้งแต่ปี 2538 ซึ่งมีค่าดัชนี
เท่ากับ 100 มีแนวโน้มลดลงเรื่อยๆ จนถึงจุดต่ำสุดในปี 2540 มีค่าดัชนีเท่ากับ 97.6 และปรับตัวสูง
ขึ้นในปี 2541 เป็น 98.4

สนธยา นริสศิริกุล (2535) ได้ทำการศึกษาปัจจัยที่กำหนดพฤติกรรมการออมของ
ครัวเรือนไทย ปี 2517-2533 พบว่า การออมของครัวเรือนมีเหตุผลในการออมในรูปแบบของสินทรัพย์
ทางการเงิน ส่วนใหญ่จะคำนึงถึงความปลอดภัยและผลตอบแทนจากการออม ส่วนเหตุผลในการ
ออมในรูปแบบเงินฝากกับสถาบันการเงินพบว่า เกิดจากความพอใจในด้านบริการต่างๆ และความเสี่ยงที่
อาจเกิดขึ้น สำหรับเหตุผลในการออมนอกจากสถาบันการเงินนั้นมีสาเหตุมาจากผลตอบแทน ซึ่ง
ได้รับมากกว่าการออมในสถาบันการเงิน ทางด้านจุดมุ่งหมายในการออมกับสถาบันการเงิน ส่วน
มากต้องการออมไว้เพื่อเป็นทุนการศึกษา การรักษาพยาบาล เพื่อใช้ในยามชรา และเพื่อซื้อ
อสังหาริมทรัพย์